

E-Devlet Uygulamaları Kapsamında HES Kodu Uygulaması ve Kişisel Verilerin Korunması

HES Code Application and Protection of Personal Data Within the Scope of E-Government Applications

Ş. Ceren OĞUZ^a

Özet: Teknolojinin hızlı gelişimi ve bu gelişimin devletleri dönüşüme zorlamasıyla beraber günümüzde artık bilgi toplumu bir hayli önem ve popülerite kazanmıştır. Bilgi toplumlarının bir gerekliliği olarak, e-dönüşüm süreci ülkemizde de internetin ve teknolojinin yayılmasıyla hızla gelişmektedir. Bu gelişme beraberinde internet ortamından sağlanan kamusal hizmetlerin çerçevesi ve özellikle bu hizmetler kapsamında kişilerin kişisel verilerinin korunması durumunu da getirmektedir. İşbu makale kapsamında kısaca ülkemizdeki e-dönüşümün tarihçesi anlatılacak olup buradan da özellikle e-devlet kapısı projesi, HES kodu uygulaması ve bu uygulama kapsamında işlenen kişisel veriler genel olarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: E-Devlet; hes kodu; kişisel veriler; KVKK; sağlık verileri; veri gizliliği

--

Abstract: With the rapid development of technology, and the immediacy in which these developments have forced the states to transform have raised the importance and popularity of the information society. As a necessity of information societies, the e-transformation process has been developing rapidly in our country with the spread of internet and technology. This development brings with it the framework of public service provided through the internet, and the protection of personal data of individuals within the scope of these services. Within the scope of this article, the history of e-transformation in our country will be briefly explained, and from there, especially the e-government gate project, the HES code application and the personal data processed within the scope of this application will be generally examined.

Keywords: E-Government; hes code; personal data; KVKK; data privacy; health data

GİRİŞ

Teknolojinin hızlı gelişimi devletleri dönüşüme zorlamıştır. Bu kapsamda bilgi toplumu özellikle önemli bir hâl almıştır. Bilgi toplumlarının bir gerekliliği olarak, e-dönüşüm süreci Türkiye’de de internetin ve teknolojinin yayılmasıyla hızla gelişmektedir. Bu gelişim beraberinde kamusal hizmetlerin internet ortamından sağlanmasını da getirmiştir. İnternetin kamusal hizmetlerde kullanımı kişilerin kişisel verilerinin işlenmesi konusunda önemli tartışmaları da getirmiştir. Bu bağlamda kişisel verilerin korunması ile ilgili kişi hak ve özgürlüklerini koruyucu önlemlerin alınması da e-dönüşüm sürecinin önemli başlıkları arasında yer almalıdır. Bireylerin kişisel verilerinin işlenmesinde sınırların belirlenmesi ve bu konuda ilkeler oluşturulması gündemde tutulmaktadır. Özellikle kişi özgürlükleri ile kamu yararının çatışma hâlinde olduğunun ileri sürüldüğü durumlarda kişisel verilerin işlenmesi önemli tartışmaları getirmektedir. Yaşamakta olduğumuz COVID 19 pandemisi önlemlerin alınması temelinde kişisel verilerin işlenmesi ve bunun sınırları konusunda önemli tartışmaları gündeme getirmiştir. Türkiye’de hayata geçirilen Hayat Eve Sığar (HES) uygulaması pandemi ile mücadele açısından

^aBahçeşehir Üniversitesi, Bilişim Hukuku Yüksek Lisans, İstanbul ✉ ceroguzz@gmail.com

Gönderim Tarihi: 26.04.2022 • Kabul Tarihi: 07.06.2022

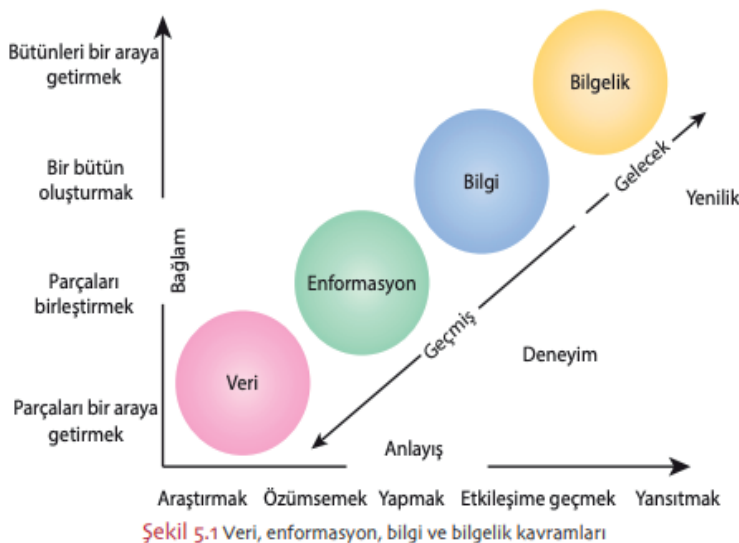
önemli uygulamalardan biri olarak gündemde kalmıştır. Bu çalışmada ülkemizdeki e-dönüşümün tarihçesi ve e-devlet kapısı projesi, ana hatlarıyla anlatıldıktan sonra HES kodu uygulaması ve bu uygulama kapsamında kişisel verilerin işlenmesinin yasal gerekçeleri ve bunlar ile ilgili eleştirilere yer verilmesi amaçlanmıştır.

I. E-DÖNÜŞÜM SÜRECİNİN TARİHÇESİ

2000’li yılların başından beri gelişen internet ve bilgisayarın hayatımıza dahil olmasıyla beraber “bilgi toplumu” dediğimiz kavram ortaya çıkmıştır ki bu kavram belli toplulukların ortak olarak gösterdiği özelliklerden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Bilgi toplumu dediğimiz kavram adından da anlaşılacağı üzere bilgi kökenli olup, bilginin kullanıldığı, öneminin anlaşıldığı, gündelik hayatta da işlevinin hissedilebildiği toplumları kula getirmektedir(1). Sürekli bir gelişim, dönüşüm, ileriye gitmenin önem arz ettiği bu toplumlarda bilgisayar ve internetin getirdiği yeni teknolojiler; insanlar ve devletler arasında bir köprü kurulmasını sağlamış ve bilginin insan, kurum ve devlet çevresinde hızlı dolaşabilmesine imkân tanımıştır. Her gelişen yeni durumda olduğu gibi bu yeni gelişmeler de beraberinde başka ihtiyaçları doğurmuştur(2). Bu gelişmelerin doğurduğu ihtiyaçlar kapsamında bilgi ve teknoloji tekniklerinin de kullanıldığı e-devlet kurulmuş, bu şekilde bireyler ile devlet arasında yeni bir iletişim kanalı açılmıştır(3). E-dönüşüm, 1980’li yıllardan beri Türkiye’nin bir parçası olmuştur. 1980’lerde başlamış ve günümüze kadar bu gelişme hız kesmeden devam etmiştir. O dönemlerde benimsenen liberal ekonomik politikalarının bu gelişmelerde payı büyüktür. 1990-2000 yılları arasında benimsenen teknolojik gelişmelerin de yine bu dönemdeki politikaya yansımalarıyla beraber artık tam anlamıyla e-devlet süreci başlamıştır(4). Tüm dünyayı kasıp kavuran teknolojik gelişmeler hâliyle Türkiye’yi de derin bir şekilde etkilemiştir; bu kapsamda Türkiye’de gerçekleştirilen ilk büyük projelerden birisi; “Türkiye Bilişim ve Ekonomik Modernizasyon” projesidir. Bu proje Dünya Bankasının desteği ile 1993 yılında geliştirilmiş olup, yine aynı yıl Türkiye, internet ile tanışmıştır. 12 Nisan 1993 tarihinde ODTÜ’den Ankara- Washington arasında ilk kez kiralık hat kurularak bağlantı sağlanmıştır. Bu olayın akabinde Türkiye’de internet ve beraberindeki teknolojik gelişmeler çok hızlı bir şekilde yaygınlaşmaya başlamıştır(5).

II. BİLGİ KAVRAMI NEDİR?

Bilgi kavramının kökenine bakacak olursak; Latince’den geldiğini görürüz. “Informatio” kökünden gelen kelime, biçim verme, şekil verme, bilgi veya haber verme fiili olarak tanımlanmaktadır (6). Günümüzde, bilgiyi tanımlamak için data, information, knowledge ve wisdom. (Sırasıyla; veri, enformasyon, bilgi ve bilgelik.) gibi farklı İngilizce kavramlar kullanılmaktadır (7).

Şekil 5.1 Veri, enformasyon, bilgi ve bilgelik kavramları

Kaynak: Clark, 2004.

(8)

Yunan orijinli Latince kelime olan “bilgi”, tarihsel süreç içerisinde gelişmiş ve geldiği anlam da bu bağlamda değişmiştir. Şöyle ki, başlarda “informo” olarak kullanılan “information” kelimesi, Avrupa dillerinde daha çok zihnin veya karakterin şekillendirilmesi, biçim verilmesi anlamına gelmekteyken yani “eğitim” amacı ön plandayken, daha sonra bu kelimenin anlamı değişerek “bir şeyin, başkasına iletilmesi” anlamına evrilmiştir. Bilgi kavramının tesiri her ne kadar bir süre azalmışsa da bilgi kuramının Yirminci Yüzyılda hareketlenmesiyle tekrar gündeme gelmiş ve tartışmaları hararetlendirmiştir (9).

III. BİLGİ TOPLUMU NEDİR?

Bilgi toplumunu tanımlamak için insanlık tarihini şekillendiren üç önemli basamaktan bahsetmek gerekir. Bu basamaklar “dalga” olarak adlandırılmakta olup; birinci, ikinci ve üçüncü dalga olarak gruplandırılmaktadır. Birinci dalga; toprak gücüne dayalı olan ve tarım toplumu olarak adlandırılan bir yaşam biçimini barındırmaktadır. Bu hayat tarzına tarım toplumu diyoruz. İkinci dalga, makine ve buhar gücüne dayalı olan hayat tarzı yani endüstri toplumunu ifade etmektedir. Son dalga olan üçüncü dalga ise, bilgiye dayalı hayat tarzıdır. Buna da bilgi toplumu denilmektedir (10).

Avrupa Birliği ülkelerinin, 2000 yılının mart ayında “E-Avrupa Eylem Planını” kabul etmeleriyle beraber Türkiye de bu plandan etkilenmiş olup, Haziran 2001’de gerçekleşmiş olan AB liderler zirvesinde “E-Avrupa+Projesine” imza atarak kendisini bu sürece dahil etmiştir (11). Adı “E-Türkiye” olan bu çalışmada bilgi toplumunun temelini oluşturmak amaçlanmıştır. Bu proje kapsamındaki asıl hedef, internet kullanımı ve kullanıcılarını arttırmaktır. 2002 yılında da buradan hareketle KamuNet Teknik Kurulu örgüt yapısında (12) da bu doğrultuda büyük ölçüde değişiklikler yapılmış ve bilginin teknolojiyle iç içe geçmesi ve bunun kullanılmasının kolaylaştırılması hedef hâline gelmiştir. Bu hedefin gerçekleşmesi içinse bir devlet portalının oluşturulmasına karar verilmiştir (13). Bu portalın amacı ise temelinde devlet ile vatandaşın ilişkisini elektronik ortamda sağlamaktır. Bu amaçla çok fazla proje ortaya atılmışsa da bunlardan en göze çarpanı “E-dönüşüm Türkiye Projesi” olmuştur. Bu proje ile artık e-devlet uygulaması temeli atılmış ve bu yöndeki gelişmeler başlamıştır (14).

IV. GÜNÜMÜZDE KULLANILAN E-DEVLET UYGULAMALARI

1. Genel Olarak

Türkiye’nin E-dönüşümü benimsemesi ve hizmetleri elektronik portallar aracılığı ile verme hedefi doğrultusunda gerekli altyapı çalışmaları yapılmış ve bu hizmeti sağlayacak uygulamalar geliştirilmiştir. Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS), Kimlik Paylaşım Sistemi, Adres Kayıt Sistemi, Vergi Daireleri Otomasyonu Projesi (VEDOP I-II), Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP), Gümrük İdaresinin Modernizasyonu Projesi (GİMOP), Polis Bilgi Ağı (POLNET), Saymanlık Otomasyon Sistemi (Say2000i), E-Bildirge, Medula (Genel Sağlık Sigortası, Emekli Sandığı, Bağkur, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Yeşilkart uygulamalarının yürütülmesi) uygulamaları, Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi uygulamaları, e-devlet portalı üzerinden hizmet veren uygulamalardan bazılarıdır (15).

2. E-Devlet Kapısı Projesi

2006 yılında kamu hizmetlerinin elektronik ortama geçirilmesi amacıyla e-Devlet Kapısı projesi hayata geçirilmiştir. E-Devlet Kapısı Projesinin asıl amacı vatandaş ile devlet arasında elektronik ortamda şeffaf bir ilişki yaratmak ve bu ilişki kapsamında kamusal faaliyetlerin tek elden yürütülmeye başlanmasıdır (16). Bilgi toplumunun artık bir gerekliliği hâline gelmiş bu elektronik ortamdan kamusal faaliyetlerin sunulması durumu, bu hizmetlerin sunulduğu www.türkiye.gov.tr adresinde “e-Devlet, vatandaşlara devlet tarafından verilen hizmetlerin elektronik ortamda sunulması” şeklinde tanımlanmaktadır.

E-Devlet kapısı projesi birçok gelişmiş ülkede olduğu üzere vatandaş-ış-devlet olmak üzere üç ana bölüm şeklinde hizmet vermektedir.

Vatandaş- iş- devlet olarak üç ana bölümde hizmet veren bu projenin sağladığı faydalar şu şekilde sıralanabilir;

- Kişisel bilgilerin korunması,
- Kişiyeye özel hizmet sunulması,
- Kurumlar arası bilgi paylaşımı sağlanması,
- Elektronik ortamdan sunulan hizmetlerin tek bir siteden sağlanabilmesi,
- Bir kez kimlik bilgisi verilmesi ile birçok hizmete kolaylıkla ulaşılabilmesi,
- Elektronik hizmetlerde yüksek güvenlik imkânının sağlanması,
- Ödeme gerektiren hizmetler için kolaylaştırılmış bir ödeme altyapısı sunulması (17).

Bu proje aynı zamanda bürokrasinin azalmasını, böylelikle hem kırtasiye masraflarının azalmasını hem de verilen hizmetin kalitesinin artmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla hızlı, daha düşük maliyetli ve hizmetin kesintiye uğramadan sürekli bir şekilde devam edebiliyor olması hâline ulaşılmış olacaktır. Devletin, vatandaşa daha hızlı dönebilmesi noktasında şeffaflık ve eşitliğin de sağlanması daha kolay hâle gelmektedir. Kurumlar arasındaki iletişim hızlanacağı için bu şekilde zamandan da tasarruf edilmiş olacaktır. Tüm bunların ışığında kamunun vatandaşa sağladığı hizmetin kalitesi ve etkinliği artacaktır (18).

E-Devlet kapsamında bu sisteme yani bu altyapıya dahil olan kurumlar, hizmetlerini www.türkiye.gov.tr adresinden sunmaktadırlar. Vatandaşlar e-Devlet şifreleriyle bu adres üzerinden giriş yaparak kendi bilgilerine ulaşabilmektedirler. Bu sisteme giriş yapan vatandaşların profil bilgileri dışında başka bir bilgi depolanmamaktadır. Vatandaşlar sisteme giriş yaptıktan sonra kullanmak istedikleri kamuya ait hizmetlere tekrardan kayıt/giriş yapmadan tek oturum üzerinden ulaşabilmektedirler.

03.09.2016 tarih ve 29820 sayılı E-Devlet Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 4/c maddesinde de e-Devlet hizmetinin “*Hizmet süreçlerinin vatandaş odaklı olarak yeniden yapılandırılmasını da içerecek şekilde, kurumlar arası veri paylaşımı esasına dayalı olarak yürütülmesi için kurumlar tarafından, hızlı, güvenli, etkili, verimli, şeffaf ve hesap verebilir, temel hak ve özgürlüklere riayet edilerek ve mahremiyet gözetilecek şekilde elektronik ortama aktarılan her bir kamu hizmetini,...*” şeklindeki tanımından da görüleceği üzere e-Devlet hizmeti bir kamu hizmeti olarak tanımlanmıştır.

Yönetmelik’te bir kamu hizmeti olarak tanımlanmış olan e-devlet, doktrinde de kamu hizmetlerinin kişilere şeffaf, hızlı ve etkin bir şekilde sunulan bir yapı olarak tanımlanmıştır (19). Kamusal hizmetlerin bu elektronik ortamlarda verilmesinin yaygınlaşmasıyla beraber bazı riskler de ortaya çıkmıştır. Bu risklerin başında da kişisel verilerin korunması daha doğrusu korunamaması durumu gelmektedir. E-Devlet uygulamaları kapsamında işlenen verilerin 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’na (KVKK) uyumlu olması gerekir. Her ne kadar kamu sektöründeki bu faaliyetler çerçevesinde işlenen verilerin kanun kapsamında olduğu açıksa da kanunun istisna hükümleri bakımından bazı alanlarda KVKK uygulanmayacaktır. Bu projenin faydalarından bahsetmişken bu noktada bazı mevcut risklerden de bahsetmek gerekir. E-Devlet kapsamında işlenen kişisel veriler, veri güvenliği açısından bazı problemlere yol açabilir (20). Kurumların ayrı ayrı kendi politikaları kapsamında belirlediği önlemler tek başına yetersiz kalmakta olup, internet sitelerinde paylaşılan bilgiler başka bilgilerin daha kolay şekilde ulaşılmasına sebebiyet verebilir. Bu nedenle de daha kolektif bir önlem düşünülmeli, ortak standartlar belirlenmeli ve kurum ve kuruluşların belirlenen bu standartlara uymaları konusunda belli başlı denetim mekanizmaları oluşturulmalıdır (21). Konuya ilişkin “e-Devlet ve Bilgi Toplumu Kanunu Tasarısı (22) hazırlanmış ancak henüz yürürlüğe girmemiştir. Bu kanun tasarısı ile ilgili çeşitli eleştiriler de mevcuttur. Eleştirilerin ortak noktası ise taslak genelinde geçen “bilgi toplumu ajansının”, hem kuralı koyan hem uygulayan hem de denetleyen olması sebebiyle orantısız yetkilendirilmiş olmasıdır. Uygulamaya

geçtiği takdirde bu orantısız şekilde yetkilendirilmiş bilgi toplumu ajansı sorunları da beraberinde getireceği olası problemlerden biridir. Kanun taslağındaki bir diğer “sorun” ise kişisel verilerin korunması ile ilgili bir düzenlemenin yapılmamış olmasıdır (24).

3. HES Kodu Uygulamasının KVKK Kapsamında Değerlendirilmesi

Hayat Eve Sığar (HES) uygulaması öncelikle kişinin risk grubunda olup olmadığını anlamak tespit etmek ve risk grubunda ise de bu vakaları takip etmek suretiyle, Covid-19 salgını genelinde bu hastalığın yayılmasını da engellemeyi amaçlayan bir uygulamadır. Her ne kadar uygulamanın kullanımı isteğe bağlı olarak sunulmuş olsa da uygulamayı kullanabilmek için kişinin telefon numarasını yazması ve gelen SMS ile de verdiği numarayı teyit etmesi gerekmektedir. Kişiler aynı zamanda isteğe bağlı olarak yine bu uygulama üzerinden ailelerinin, yakınlarının da konumlarını takip edilebilmesi açısından burada paylaşabilmektedirler (25).

Bu uygulama kapsamında hangi verilerin toplandığının tespitini yapmak güç görünmektedir. Açık kaynak kodlu olarak yayımlanmamasından dolayı bu soruya tam cevap veremsek de özellikle konum bilgisinin paylaşıldığı aşıkardır (26). KVKK kapsamında değerlendirecek olursak HES kodunun belirli bir kişi ile eşleştirebiliyor olmamızdan mütevellit bir sağlık verisi olduğu ortadadır. Sağlık verisi olması sebebiyle de KVKK kapsamında değerlendirilmesi ve hukuka uygun bir veri işlemenin yapılıp yapılmadığı kontrol edilmelidir.

KVKK'nın 5. maddesindeki işleme şartlarına baktığımızda karşımıza değerlendirmemiz gereken iki “hukuka uygunluk” sebebi çıkmaktadır; meşru menfaat ve açık rıza. Açık rıza kapsamında değerlendirdiğimiz noktada açık rızanın, özgür iradeye dayalı olarak verilmesi önem taşımaktadır. Ancak kişi HES kodunu paylaşmak istemediği noktada -örneğin HES kodunu paylaşmadığı takdirde çalıştığı yere alınmayacak olması durumunda- kişi HES kodunu paylaşmak zorunda kalacaktır. Dolayısıyla bu durumda ortada bir açık rızanın söz konusu olamayacağını vurgulamak gerekir (27). Bu kodun paylaşılmasının hastalığın takibinin yapılmasında etkili olup olmadığını tartışmaksızın sadece açık rıza hususundaki değerlendirmelerimizi yapacak olursak, böyle bir olası durumda aydınlatma ve açık rıza metinlerinin hazırlanmış olması gerekeceği aşıkardır.

Kanun'u “meşru menfaat” gerekçesiyle veri işleme kapsamında değerlendirecek olursak; burada da karşımıza temel bir dayanak olarak 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu çıkacaktır. Şöyle ki işverenin, bu kanunun 4. maddesi gereği işverenin, işyerinde işçilerin sağlık ve güvenliğinin temini için gerekli tüm önlemleri alması gerekmektedir. Dolayısıyla işveren zaten işçilerinin sağlığını korumakla yükümlü olduğu için bu noktada alacağı HES kodlarının da hukuki gerekçesi yine meşru menfaat kapsamında hatta kanundan doğan sorumluluk kapsamında değerlendirilebileceği kanaatindeyiz.

KVKK bu hususta bazı istisnaları da düzenlemiştir. Kanunun 6. maddesi uyarınca, HES kodu kişinin sağlık durumuna ilişkin bilgileri içermesi nedeniyle özel nitelikli kişisel veridir. KVKK, md.6/2 (28)'den de bilindiği üzere, özel nitelikli kişisel verilerin işlenebilmesi için açık rıza ya da kanunda belirtilen sınırlı hâller çerçevesinin oluşması gerekir (29).

Kanunun uygulanmayacağı hâller ise işbu kanun kapsamında madde 28' de sayılmıştır; KVKK 28. madde (ç) bendinde “*Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi*” düzenlemesi yer almaktadır. Bu maddeden dolayı kişi HES kodu için açık rıza vermese de erişilebilecektir. Bu doğrultuda Kişisel Verileri Koruma Kurulu (“Kurul”) 09.04.2020 tarihinde yayınladığı duyurusuyla kamu kurum ve kuruluşlarının 28/1(ç) kapsamında olduğunu, dolayısıyla Kanun'un uygulanmayacağını ve istisna bir durumun söz konusu olduğunu belirtmiştir (30). Bu duyurudan anlaşıldığı üzere bu kapsamda kamu kurumlarına girişlerde kamu kuruluşları tarafından “zorunlu” şekilde alınan HES kodları kanunun saydığı istisnai hâllere girmekte olup, 6698 sayılı kanun açısından bir ihlale yol açmayacaktır.

Diğer taraftan Kanun'da belirtilen kamu kurum ve kuruluşu niteliğine sahip olmayan özellikle AVM, banka ya da fabrika gibi yerlere girerken HES kodu alınmasının zorunlu tutulması hâllerinde ise, somut olaya göre kanundaki "veri işleme" fiili ortaya çıkıyor mu çıkmıyor mu bunun değerlendirilmesi gerekir. Burada dikkat edilmesi gereken ana husus alınan HES kodlarının bir veri tabanına kaydedilip kaydedilmediği noktasıdır. Eğer veri tabanına kayıt edilmeksizin, anlık gerçekleşen bir olaya bir veri işlemeyen söz edilemeyeceği için bu saydığımız yerlerin girişinde HES kodu alınması durumu özel hukuk tüzel kişileri bakımından bir sorumluluk doğurmayacaktır. Alınan verilerin bir veri tabanına kaydediliyor olması şartı KVKK'nın 2. maddesinde yer alan "... herhangi bir veri tabanının parçası olmak kaydı ile..." ifadesinden anlaşılmaktadır. Kanaatimizce somut uygulamada HES kodu okumaları ve ateş ölçümü gibi sorguların yetkisiz kişilerce yapılabilmesi bu işlemin açık rıza alınmadan yapılmaması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Yukarıda bahsi geçen veri işleme faaliyeti kısmen ya da tamamen bir kayıt sisteminin parçası hâline geliyorsa bu durumda kanunun 2.maddesindeki "depolama" faaliyeti gerçekleşecektir. Bu takdirde hem açık rıza alınması gerekecek hem de özel hukuk tüzel kişilerinin KVKK madde 28/1(ç)'deki istisna dışında oldukları için Kanun'dan doğan yükümlülükleri devam edecektir. Bu yükümlülük kapsamında kişilerin, verdikleri HES kodu aracılığıyla işlenen sağlık verileri hakkında aydınlatılmaları ve kişilerden buna ilişkin açık rıza alınması gerekmektedir.

Kanun'un ve uygulamanın değerlendirmesini bu şekilde yaptıktan sonra belirtmek gerekir ki, temel hak ve özgürlükler bakımından yapılacak her türlü sınırlamalar ve kanundan doğan istisnaların olabildiğince dar yorumlanması gerekir. Kanun'un lafzından da anlaşılacağı üzere bahsi geçen maddedeki "kamu güvenliği ve düzeni," ifadelerinin "kamu sağlığı ve kamu düzeni" olarak genişletilmemesi gerektiğini, bu genişletmenin aynı zamanda kanunilik ilkesine de aykırı olacağını ifade eden görüşler de bulunmaktadır (31). Uygulamanın kullanılması suretiyle toplanan konum verilerinin toplanmasında hukuki bir gerekçenin olmadığı, KVKK madde 6/3 kapsamında belirtilen "kamu sağlığının korunması" amacı ile kişilerin özel hayatlarının ve kişisel verilerinin korunması gibi hakları arasında orantısız bir durum olduğu yani ölçülülük ilkesine aykırı olarak bu uygulama kapsamında ölçüsüz bir veri işleme yapıldığı, amaca hizmet etmek için minimum veri işlenmesi gerekirken bunun aşıldığı, bu nedenlerden ötürü de KVKK md. 4 kapsamında olan genel ilkelere de aykırı davranıldığı da eleştiriler arasında yer almaktadır (32). HES uygulaması aydınlatma metninde belirtildiği üzere, bu uygulama vasıtasıyla alınan kimlik, konum ve iletişim verilerinin de KVKK'nın 6. maddesinde belirtilen "yetkililerden" olmadığı hâlde İçişleri Bakanlığına aktarılmasının da hukuki bir dayanağının olmadığını belirtmek gerekir. Hukuki dayanağı olmaksızın alınan tüm bu veriler ister istemez bu kurumların da bu verilerle tam olarak ne yapacağını bilmediği ve sadece "ne olur ne olmaz elimizde bulunsun" düşüncesiyle bu uygulamadan bu şekilde istifade ettikleri kanısı uyanmaktadır.

SONUÇ

Günümüz teknolojisinin gelişimiyle devletler de buna kayıtsız kalmayarak e-dönüşüm süreci içerisine girmişlerdir. Bu süreçte devletler verdikleri kamu hizmetlerini elektronik ortamlar üzerinden vatandaşların hizmetine sunarak hizmetlerine dijital kimlik kazandırmışlardır. Hizmetlerin elektronik ortamda verilebilir hâle gelmesi vatandaşların işini kolaylaştırmakla birlikte aynı zamanda zamandan tasarruf etmelerini de sağlamıştır. Ancak bu hizmetler kişilerin kişisel ve özel nitelikteki verilerini kullanım şartı olarak istenildiğinden bu verilerin nasıl depolanacağı ve nasıl korunacağı soruları gündeme gelmiştir. Kişisel verilerin korunması kapsamında önem arz eden bu veri depolama platformlarından en gündemde olanı Covid-19 pandemisinin hayatımıza entegre etmiş olduğu Hayat Eve Sığar (HES) uygulamasıdır. HES uygulaması kişilerin sağlık, konum, iletişim, kimlik bilgilerini kayıt altına almak suretiyle takma ad vererek (Pseudonymization) (33) bir kod oluşturmakta ve kişilerin bu sayılan verilerin bu kod ile anlaşılır hâle gelmesini sağlamaktadır. Bu uygulama her ne kadar mevcut riski bertaraf etmeyi amaçlasa da ciddi bir veri depolama faaliyetinde bulunmaktadır. HES uygulaması sağlık

verilerinin yanı sıra, sağlık verisi niteliğini haiz olmayan verileri de bu uygulama vasıtasıyla depolamaktadır. Kişilerin hangi saatte nerde olduğundan, hangi toplu taşıma aracına bindiğine, nereye gittiğine, gittiği yerde ne kadar kaldığına, tüm girdiği kamusal alanların nereler olduğuna, tüm bunlar olurken bu fiilleri gerçekleştiren kişilerle beraber daha başka kimlerin de bunları yaptığını tespit edilebilmesine kadar tabiri caizse orantısız çok fazla veri işlenmektedir. İşlenen verilerin niteliği düşünüldüğünde bu aşırı depolama ileride vatandaşlar aleyhine birtakım riskler de oluşturabilir. KKVK uyarınca gerekli hâllerde sağlık verileri saklanabilse de bu niteliği haiz olmayan verilerin İçişleri Bakanlığına aktarılmasının yasal temelleri bulunmamaktadır. Dolayısı ile sağlık verisi haricinde aktarılan verilerin akıbeti belirsiz hâle gelmektedir. Bu husus da kişilerin verilerinin korunması bağlamında gelecekte özellikle “profilleme” gibi olası sorunları beraberinde getirebilecektir. Bu nedenle alınan ve depolanan tüm verilerin hukuki dayanaklarının açık ve şeffaf bir şekilde belirtilmesinin gerekliliği doğmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Bozkurt A. “Türkiye’de E-Devlet Uygulamaları”, Bilgi Toplumu ve E-Devlet, Ed. Y. Güney, M. R. Okur, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2017, s. 91.
2. Bozkurt A. “Türkiye’de E-Devlet Uygulamaları”, Bilgi Toplumu ve E-Devlet, Ed. Y. Güney M. R. Okur, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2017, s. 91.
3. Bozkurt A. “Türkiye’de E-Devlet Uygulamaları”, Bilgi Toplumu ve E-Devlet, Ed. Y. Güney, M. R. Okur, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2017, s. 91.
4. Törenli N. “Enformasyon Toplumu ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye”, Bilim ve Sanat Dergisi, Ankara, 2004, s. 207.
5. Çarıkçı O. “Türkiye’de E-Devlet Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Y. 2010/2, S.12, s.102.
6. Ögüt A. Bilgi Çağında Yönetim (2. Baskı), Nobel Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 9.
7. Cleveland H. “Information as Resource”, *The Futurist*, December 1982 p. 34-39; Clark D., “Understanding and performance”, 2004.
8. Clark D. “Understanding and performance”, 2004. (<http://www.nwlink.com/~donclark/performance/understanding.html>)
9. Capurro R. ve Hjørland B. “The concept of information”, 2003, s. 353-355.
10. Toffler A. (1981). Üçüncü Dalga. (Çev. Ali Saban) İstanbul: Altın Kitaplar, (BOZKURT, s. 92’den naklen).
11. Erdem T. “E-Devlet, E-Dönüşü, E-Beyan”, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 194, Kasım, 2004.
12. Kamunet Ağına Bağlanma ve Kamunet Ağının Denetimine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ, 2017, S.30103 Kamunet Ağına Bağlanma ve Kamunet Ağının Denetimine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Tebliğ, 2017, S.30103. md.3/g.
13. Yüce Türk E. Elif, “Türk Kamu Yönetiminde E-Devlet Uygulamaları ve Tabana Yayılabilme Yeteneği Bakımından Bir Değerlendirme: Bolu Örneği”, 1. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, İzmit, 10-11 Mayıs 2002.
14. Devlet Planlama Teşkilatı, “E-Dönüşüm Türkiye Projesi ve E-Devlet’e Geçiş Çalışmaları”, Eylül, 2003.
15. 2017-2020 Ulusal Genişbant Stratejisi ve Eylem Planı <http://www.bilgitoplumu.gov.tr/2018/2017-2020-ulusal-genisbant-stratejisi-ve-eylem-planı-yayimlanmistir/>
16. Kuran N. Hüseyin, Türkiye İçin E-Devlet Modeli, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Y. 2005, s.101.
17. Çarıkçı O, “Türkiye’de E-Devlet Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Y. 2010/2, S.12, s.105.
18. Delibaş K., Erdem A., “Dünyada ve Türkiye’de E-devlet Uygulamaları: Türkiye’de E-demokrasi ve E-katılım Potansiyellerinin Harekete Geçirilmesi”, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, C.13, S.1, 2010, s.105.
19. Ketizmen M., Ülküderler Ç. “E-Devlet Uygulamalarında Kişisel Verilerin Korunma (Ma)Sı”, XII. Türkiye’de İnternet Konferansı, Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 8-10 Kasım 2007, Ankara, Haz. Mustafa Akgül, Ufuk Çağlayan, Ethem Derman, Atilla Özgüt, Ankara, 2007, S.189-193
20. Küzeci E. Kişisel Verilerin Korunması, On iki levha yayınları, 2020. s. 532.

21. Oğurlu Y. İdare Hukukunda “E-Devlet” Dönüşümü ve Dijitalleşen Kamu Hizmeti, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Şubat 2010, s. 97.
22. Türkiye Bilişim Derneği <https://www.tbd.org.tr/tbd-e-devlet-ve-bilgi-toplumu-kanun-tasarisi-taslagi-hakkindaki-gorusleri/> (Türkiye Bilişim Derneği, E-Devlet ve Bilgi Toplumu Kanun Tasarısı Taslağı Hakkındaki Görüşleri.)
23. Türkiye Bilişim Derneği, E-Devlet ve Bilgi Toplumu Kanun Tasarısı Taslağı Hakkındaki Görüşleri.
24. Genç B. N. Critical management of COVID-19 pandemic in Turkey, *Frontiers in Life Sciences and Related Technologies*, Y. 2020, C.1, S. 2, s. 69- 73.
25. Sağlık Bakanlığı Hayat Eve Sığar Dokümanı, <https://hayatevesigar.saglik.gov.tr/HES.pdf>
26. Kişisel Verilerin Korunması Kurumu, Açık Rıza Alınırken Dikkat Edilecek Hususlar
27. KVKK, md.6/2: “Özel nitelikli kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenmesi yasaktır.”
28. Kişisel Verilerin Korunması Kurumu, Özel Nitelikli Kişisel Veriler. (<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/2051/Ozel-Nitelikli-Kisisel->
29. Kamuoyu Duyurusu (Covid-19 İle Mücadelede Konum Verisinin İşlenmesi Ve Kişilerin Hareketliliklerinin İzlenmesi Hakkında Bilinmesi Gerekenler). (<https://kvkk.gov.tr/Icerik/6726/COVID-19-Ile-Mucadelede-Konum-Verisinin-Islenmesi-ve-Kisilerin-Hareketliliklerinin-Izlenmesi-Hakkinda-Bilinmesi-Gerekenler-2->)
30. İstanbul Barosu, Covid-19 Pandemisinde Dijital Dönüşüm ve Hukuk, Yapay Zekâ Çalışma Raporu, Özel Rapor, Mart 2021. (Kısaca: Yapay Zekâ Çalışma Raporu).
31. İstanbul Barosu, Covid-19 Pandemisinde Dijital Dönüşüm ve Hukuk, Yapay Zekâ Çalışma Raporu, Özel Rapor, Mart 2021. (Kısaca: Yapay Zekâ Çalışma Raporu). (https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/docs/Covid-19Pandemisinde_Dijital_DonusumveHukuk_OzelRaporu.pdf)
32. Şekerbay C.A. GDPR ile gelen “Pseudonymization” (*Takma Ad Verme*) Nedir? , 2018, s.1. <https://gdpr-info.eu/>
<https://iapp.org/news/a/looking-to-comply-with-gdpr-heres-a-primer-on-anonymization-and-pseudonymization/>
33. Kamunet Ağına Bağlanma ve Kamunet Ağının Denetimine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ, 2017, S.30103 a. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/06/20170621-15.htm>